

Jan Van Riel.

Monografie van Weelde.

Weelde 1958

Inhoudstafel	Pagina
I. Geografische Schets	3
A. Plaatselijke indeling	
B. Bodemverhevenheid	
C. De waters	
D. Verdeling van bos- en bouwland	
E. Verkeerswegen	
F. Diensten van openbaar nut	
II. Beroepsstructuur en beroepsvorming	8
1. A. De landbouwer	
B. De boerderij	
C. Voortbrengselen	
D. De melkerij	
2. A. De loonarbeider	
B. De mobiliteit	
C. Werkloosheid	
3. A. De middenstand	
B. De ondernemingen	
4. De sluikhandel	
III. Onderwijs en cultuur	16
IV. Toekomst der gemeente	18
V. Besluiten	20

Woord vooraf

In aanvulling en tot uitbreiding van een verhandeling over het ontstaan van ons geboortedorp, hebben wij ons verplicht gevoeld ons toe te leggen op de studie van de huidige sociale en economische structuur. De belangrijkheid van deze studie zal dan ook blijken uit de achterstand, die wij sinds jaren opgelopen hebben op economisch gebied, tengevolge van het ontbreken van een plaatselijke tewerkstelling. Deze verhandeling werd dan ook geschreven om onze mensen wakker te schudden uit de oude traditionele toestand, en daarom nieuw leven te brengen in onze ijverige bevolking door een oriëntatie in de nieuwe richting. Vooreerst moeten wij Eerwaarde Pater Lenders danken voor zijn duidelijke richtlijnen die hij ons verschafte bij het opmaken van deze uiteenzetting. Vervolgens moeten wij onze dank betuigen aan de Heer Volksvertegenwoordiger Tanghe, die altijd hulp verleende; aan de Heer Dr. Van Baelen, die zelf een studie maakt over de voornaamste problemen en een oplossing tracht te vinden.

Een opsomming van al degenen, die ons hulp verstrekt hebben zou teveel in beslag nemen. Daarom danken wij zeer hartelijk al de geïnterviewden, die ons de specialiteiten van Weelde hebben aangetoond. Wij danken ook de Heer Laurent Woestenburg, die op gebied van afwerking zijn woordje meegesproken heeft. Het was niet onze bedoeling een studie te maken over de Noorderkempen in het algemeen, maar vanuit "ons dorp" te gaan tot het geheel. Wij zouden graag zien, dat er meer gedaan werd in verband met de toestand, die toch gans de grensstrook bevat. Wij staan altijd ter beschikking van diegene die het op zich neemt de toekomstmogelijkheden te bestuderen en wensen, dat deze studie een schakel weze in de reeks.

Bibliographie

R.De Clerck. Tien jaar industriële groei in de Kempen. Stichting der Kempen, Turnhout, 1956.

Petroleum in het Arrondissement Turnhout. Stichting der Kempen, Turnhout, 1953.

Ruilverkaveling in Limburg. Limburgse Economische Raad Nr.2, 1958.

Nieuwsbrief Maandelijkse Uitgave van de Stichting der Kempen, Turnhout, 1955-1959.

Enkele aspecten uit de geographische mobiliteit der loontrekkenden, arbeiders en bedienden van het Arrondissement Turnhout. Verbond der Chr. Vakverenigingen van het Arrondissement Turnhout. N.V.J.Van Mierlo-Proost, Turnhout.

J.Van Geertruyen. Het Postelkanaal. Stichting der Kempen, Turnhout.

Fr.Van Mechelen. Sociaal-economische problematiek van de Kempen. Kempische Economische Raad. Turnhout, 1955.

Fr.Verveulen. Het technisch onderwijs in de Kempen. Stichting der Kempen. Turnhout, 1957.

V.Van Rompuy. Arrondissement Turnhout Regionaal en Economisch onderzoek. Centrum Economische Studiën. Katholieke Universiteit Leuven, 1957.

I. Geografische Schets

Weelde is een gemeente uit de Noorderkempen. Op administratief gebied behoort Weelde tot de provincie Antwerpen, het arrondissement Turnhout, het kanton Arendonk. Gelegen in de meest noord-oostelijk gelegen bocht van de Belgische grenslijn met Nederland, wordt Weelde in het noorden begrensd door Poppel over een afstand van 7,9 km, in het oosten door Nederland over een afstand van 2,6 km, in het zuiden door Arendonk, Ravels (8,7 km) en Turnhout (3,6 km) en in het westen door Nederland (Baarle-Nassau en Baarle-Hertog) over een afstand van 7,1 km. Op een oppervlakte van 3724 ha 26 a werd op 31 december 1957 een bevolking van 2749 mensen genoteerd. Dit is een dichtheidsgraad van 70 inwoners per km².

A. Plaatselijke indelingen

Naar de kerkelijke verdeling in drie parochiën valt Weelde uiteen in drie bevolkingscentra. Het Kerkeinde, het grootste gedeelte, ligt centraal en is rond de Sint-Michielskerk uitgegroeid, zoals de naam reeds laat vermoeden. Deze parochie is de grootste en oudste en in de geschiedenis van het geestelijk leven neemt ze dus de omvangrijkste plaats in. De parochie van Weelde-Straat, die van zeer jonge datum is, en de parochie van Weelde-Statie hebben zich langs de grote wegen gevormd. De parochie van Weelde-Straat, gelegen ten oosten van het Centrum, heeft zich tot een afzonderlijke agglomeratie opgewerkt, dank zij een lintbebouwing langs de hoofdweg Turnhout-Tilburg. De aantrekkingskracht van de goede gronden langs deze weg is er zeker niet vreemd aan. De parochie van Weelde-Statie is gegroeid rond de kapel en het plaatselijk station, dat eertijds zeer bekend was, maar nu praktisch buiten gebruik is gesteld.

Het in 1955 voltooide moderne militaire vliegplein en de uitgestrekte gemeentedomeinen vullen de vijf km schrale vlakte tussen Weelde-Statie en het Centrum. Deze indeling wordt nog verder uitgebreid door de vele gehuchten: de Hegge, het Schoot, de Overheide, het Moleneinde, de Zuidheikant, de Noordheikant, de Leemputten, de Brein, de Singel, het Geeneinde, de Statie, de Dijk, het Hummelshoek, de Meir, de Heibraak, de Prinsenlaan, de Straat, de Dreef, de Eelsestraat, het Molenheike, de Brusselse Straat, het Laar, het Vliegplein en de Bakstraat. Deze gehuchten bestaan uit een zeker aantal boerderijen alsook hier en daar een arbeiderswoning. Deze arbeiders staan veelal paraat om tegen een kleine vergoeding de in geldmoeilijkheden verkerende boeren bij te staan in de drukke perioden. Een zekere oppervlakte landbouwland is rondom de hoeve eigendom van de landbouwer gebleven. Slechts kleine, voor de landbouw minder geschikte stukken staat men af voor bouwgrond. Het Kadaster verdeelt de gemeente in 4 secties: sectie A west-Welsche Straat; sectie B: De Hegge en het Schoot; sectie C: het Molenheike en sectie D: de Kerk.

B. De bodemverhevenheid

Gans de streek is een lage zandstreek, waar de rivieren en beken een zeer laag verval hebben. De bodemverhevenheid van Weelde schommelt tussen 26 en 36 m. Het centrum van het dorp, met een meer verheven terrein vormt de scheiding tussen de waterlopen van de twee bekkens: het Maasbekken en het Scheldebekken. Links en rechts van het Centrum zien we dat er hellingen zijn die deze scheiding toelaten. Dit gebeurt in het Noordwesten door de Leilooop, in het oosten door de Aa en in het Zuidwesten door aangelegde grachten tot aan de Mark. Langs beide zijden van de Aa vertonen zich beemden en weiden waarvan de hoogte 30 m bedraagt. Bij de doorlopen van Weelde heeft de Aa een helling van 4 m. Het oostelijk gebied heeft een hoogte van 31 tot 33 m, terwijl het westelijk gebied dat tot aan de Grote Baan Turnhout-Tilburg reikt een hoogte van 30 tot 33 m heeft. De Aa van 30 m tot 26 m en de beemden, die aanliggen, moeten dus ook een gelijkaardige helling vertonen. Ten oosten van de Aa op de grens tussen Weelde en Poppel liggen de Witte Bergen. Hun hoogte, nl. 31 m, steekt natuurlijk af tegen de beemden die slechts gelegen zijn op een hoogte van 26 m. Alhoewel Weelde geen uitzonderlijke hoogten bezit, wijzen de talrijke namen die wij verder zullen geven op meer verheven plaatsen. Een meer gevarieerd uitzicht vertoont de westerhelft van het dorp. Het centrum van Weelde, dat op 31 en 32 m ligt, vertoont in noordelijke richting een laagte, die van 30 tot 27 m helt (hier vloeit dan ook de Leilooop). Van het centrum naar het westen ligt een hoge rug (32 tot 34 m) met als hoogste top "de Hoogeindse Berg". Deze rug loopt uit in een moerassig gebied van 28 tot 29 m. Talrijke moerassen en vennen bevinden zich rond deze bossen. Een gelijkaardige rug

vertoont zich van uit het centrum naar het zuiden (31 tot 33m), waar we de Vossenbergrand ontmoeten (32 m). Een klein merkwaardig heuveltje in het Centrum, de "Motte" genaamd, was vroeger "Het Hof ter Bergen", waar een kasteel stond, omgeven door de gracht: "De Borch".

C. De waters

De Aa ontspringt aan de Zuidergrens en vloeit verder in de richting Poppel om de Maas te bereiken. Ze maakt zuidelijk voor Ravels en noordelijk voor Poppel een zekere afstand de grens uit met Weelde. De Moleneindse loop, die het Straatsloopke opvangt, en de Heesdijkse Loop, die de Hogedriesloop opvangt, lopen zoals de Aa noordelijk en monden erin uit op de grens met Poppel. Dit zijn de beken die het water van het centraal gedeelte doen afvloeien. In de noordoostelijke hoek van Weelde vloeit de Leiloo, die vanuit Baarle-Nassau komt en verder langs de Nederlandse grens voortvloeit naar Poppel. De Geeneindse loop die water uit de kom medebrengt stort zich in de Ossenvennenrivier, die tevens in het Centrum ontspringt. Zoals wij kunnen zien hebben wij geen natuurlijke waterwegen nuttig voor de scheepvaart. Wij bezitten slechts onbeduidende kleine beken die het overtollige water afvoeren.

D. Verdeling van bos- en bouwland

Bij de structurele verdeling van bos- en bouwland spelen natuurlijk verschillende factoren een rol, nl. eerst en vooral de ligging, vervolgens de bodemverhevenheid, de waterverdeling, de grondsamenstelling en de mentaliteit van de eigenaars zelf, die elkaar reeds gedurende eeuwen hebben opgevolgd. Naar de ligging kan en wordt er in het dorp een eerste onderscheid gemaakt tussen "de binnen" en "de heide". De binnen is duidelijk omlind en duidt de gronden aan die in de bewoonde centra van Weelde-Straat, het Kerkeinde en Weelde-Statie gelegen zijn. Die naam is misschien wel gevolg van de grote verdeeldheid die bestaat in individuele ontgonnen gebieden in de centra, en in de grote nog onontgonnen eigendommen in het Westen. De verdeling van bouwland is zeer sterk beïnvloed geweest door de vele vennen. Alhoewel men reeds lang met de drooglegging begonnen is blijven er nog enkele over. Deze liggen verspreid over de zuidelijke, oostelijke en westelijke uitkanten van het dorp. Noemen wij er enkele in het zuiden: het Speeksel, de Paardsdrank, de Horstvennen, het Huzenblek, enz. In het westen: het Langven, het Einde-Goorven, het Breugels Goor, het Rouwven, het Kievitven, het Vlasroot. Tussen het groot aantal waterpoelen in het oosten treffen wij o.m. de Drie Vennen aan, het Krombusseltje, Krombusseltje's zuster en het Bed.

In het Centrum ligt "de Borch" die de pastorij omgeeft en door iedere Weeldenaar gekend is. Tot voor een paar jaren, stond het periferisch gebied nog als primair aangeschreven. Dennenbossen, vennen en poelen zijn er nog zeer talrijk omdat het een uitstekend jachtterrein moet blijven voor de eigenaars. Op aandringen zijn in de laatste jaren een paar landbouwers begonnen met de ontginning; vooral van de hoogst gelegen gebieden. De reeds ontgonnen honderden hectaren dienen al tot de teelt van grote hoeveelheden graangewassen. De laagste gebieden, ontstaan uit de moerassen, vormen een uitstekend gebied voor gemengde bedrijven, bestaande uit een dubbele werkzaamheid die de veeteelt aan de landbouw bindt.

De meeste landbouwers van Weelde hebben hun bedrijvigheid in het centrum, zodat men weinig af te rekenen heeft met lange moeilijke wegen. Tevens tracht iedere landbouwer zich zo dicht mogelijk bij zijn velden te vestigen, alhoewel zij daarin nog niet altijd lukt. Voorgestelde ruilverkavelingen zouden veel grond doen inwinnen maar ook veel moeilijkheden doen oprijzen; niet alleen omtrent de grondlagen, de waterafvoer, maar ook omtrent de vruchtbaarheid bestaan er immers betwistingen. Helemaal westelijk liggen de uitgestrekte gemeentedomeinen. Deze zijn meestal begroeid met dennenbossen, en bezaaid met moerassen en vennen "de goren" genaamd. Hier is de evolutie ook te zien. Enkele akkers zijn reeds ontgonnen voor de landbouw, terwijl een zeer groot gebied kon gebruikt worden voor de bouw van een militair vliegveld langs beide zijden van de nu aangelegde betonbaan Weelde-Weelde Statie gelegen is. In de centra heeft men dus de meestbebouwde akkers gegroepeerd terwijl de ontginningen, ten oosten van de Aa, en in het westen honderden hectaren grond hebben opgeleverd, die aan de eigenaars meestal aan buitenstaanders der gemeente zelf. Deze brengen heel wat intrest op zonder prestatie. Niet al die ontginningen hebben de boeren toegelaten hun gronden te vermeerderen, omdat nog gronden moeten vrijgelaten worden voor toekomstige nijverheden. Zoals vroeger vermeld zijn de meeste en voordeligste weiden en gronden langs de Leiloo en de Aa gelegen.

E. Verkeerswegen

a. Plaatselijk

Drie voornamelijk verkeerswegen zijn oorzaak geweest van een centralisatie van de burgerbevolking nl. de grote baan van Turnhout naar Breda, en de grote baan Turnhout-Tilburg, en de verbindingsweg tussen beide, de Koning-Albertstraat, die het Centrum aandoet en verder doorloopt tot Merksplas. Andere banen, meestal in beton, verbinden het dorp met de vele gehuchten en lopen meestal door tot in andere Belgische of Nederlandse dorpen. Zo verbindt een goede baan de Straat met Ravels-Eel, en verder met Arendonk. Zo treffen wij de Hegge aan, die Weelde met Poppel verbindt. De weg naar Lage- en Hooge Mierde vertrekt in Weelde-Straat en loopt over het Schoot en door de Overheide. De Meirstraat verbindt de Grote Baan met de Koning-Albertstraat en heeft tevens een verbinding met Baarle-Hertog. Langs kronkelende boswegels komt de Heikantstraat tevens in Baarle-Hertog uit. De Leemputse weg snijdt zoals de meeste gehuchtbanen een driehoek af met de Grote Baan en de Koning-Albertstraat. De verbreding of verharding is niet zozeer noodzakelijk alhoewel in zake hardheid de banen in zeer goede conditie zijn. Deze kunnen gemakkelijk het plaatselijk verkeer verwerken. De hierboven beschreven banen hebben meestal een enkel baanvak. Zij voldoen voor het verkeer van paard en tractor van de landbouwers, maar volstaan ook voor de personenwagens van de plaatselijke bevolking. Het uitzicht van de wegen is zeer bevredigend. Het gemeentebestuur heeft immers de inkomsten van de gemeente niet onbenut gelaten en de bevolking een zo groot mogelijk was in een dorp, maar men nog niet dacht aan nijverheid.

Betreffende de verbinding tussen het Moleneinde en de Koning-Albertstraat, kunnen wij moeilijk nagaan welke oorzaak achter de verwaarlozing ervan steekt. De oprichting van een modern gemeentehuis schuilt daar natuurlijk achter, maar de vraag stelt zich of men er wel noodzakelijk die luxe moet aangeven en of niet beter een moderne woonwijk gebouwd werd om toch iets enig modern aspekt aan ons dorp te geven.

b. Regionaal

Voor Weelde geeft de Grote Baan een goede verbinding tussen Turnhout en Tilburg. Deze baan kruist de waterweg te Ravels die nochtans van weinig belang is voor ons en zelfs voor gans de streek. Het is de Kempische vaart die samenloopt met het Albertkanaal te Schoten en die slechts een diepgang van 1,90 m heeft. Van groot belang zijn natuurlijk wel de drie grote wegen. Tilburg en Breda geven rechtstreeks verbinding met Turnhout langs Weelde. De grote Hollandse vrachtwagens komen in groot getal en zelfs bij nacht over deze banen om hun aldus internationale transport te verzekeren. De Koning-Albertstraat loopt verder tot Merksplas, maar over een baan die in zeer slechte toestand verkeert en die als zodanig weinig gebruikt wordt. Men zal deze baan slechts gebruiken als de nood dwingt. Van minder belang zijn onze wegen voor het Belgisch vervoer. De streek mag dus geen verwijten maken over de slechte toestand van ons wegennet, dat zeer verzorgd is en uitstekend is voor zulk een dorpje. De klachten betreffende de onmogelijkheid van snel verkeer in de streek kunnen dus in geen geval op Weelde zwart boek geschreven worden.

F. Diensten van openbaar nut

a. Electriciteitsbedeling

De verbruikte electriciteit in ons dorp wordt geleverd door "Interkempen". Deze maatschappij is de grote electriciteitsverdeler van de Kempen, want reeds 29 gemeenten behoren tot de afnemers. Het aantal aangesloten gemeenten neemt regelmatig toe, zodat een groter verbruik de prijs per eenheid kan neerdrukken. De prijs bedroeg in 1955 nog 3,15 tegen 2,70 frank te Mechelen en 2,40 frank te Antwerpen. Deze onderneming tracht ook personen te vinden die bekwaam zijn en bekend zijn in hun streek. Zo worden enkele vaste posten toekend en de personen vrijgesteld hun werk ver buiten de streek te moeten zoeken.

b. Gasbedeling

Wij geloven niet dat men in de naaste toekomst zal denken aan gasdistributie te Weelde. Waarom toch? Het gebruik van butagas, gas in flessen, is tot bijna ieder huisgezin doorgedrongen. Het gebruik van dit laatste lijkt ons alleszins heel wat economischer dan gas, dat af getrokken wordt van een net dat voor de aanleg ervan nog reusachtige kapitalen zou vergen. Interkempen verzorgt de gasbedeling voor de Kempen tot Turnhout, maar de Grote Baan van Turnhout naar Tilburg is nog niet dicht genoeg bebouwd om voordeel te trekken uit een eventuele aanleg.

c. Waterleiding

Evenmin als van gasleiding hoort men bij ons spreken van waterleiding. Het grondwater van onze streek is soms zeer slecht, wegens het hoge kalk- en ijzergehalte, waaruit dan ook moeilijk te genezen ziekten voortspruiten. Alleen een grondige studie kan hierin verhelpen. De centra van Weelde kunnen nog wel zeer lang wachten, vooraleer men een waterleiding zal aanleggen. De noodzakelijkheid van een waterleiding dringt zich overal op, maar zal het nut opwegen tegen de kosten? De PIDPA (Provinciale Intercommunale Drinkwatermaatschappij der Provincie Antwerpen) is nochtans bereid in gans de Provincie een net aan te leggen. Deze onderneming wil door een contract met Nederland de waterleiding, die tot aan de grens komt van Weelde-Station, over een afstand van ongeveer een km doortrekken op Belgisch grondgebied. Gezien de grote afstand tussen het Centrum en Weelde-Station zien wij in een aanknoping aan het bestaande net aldaar ook geen voordelige oplossing. Een waterleiding van 6 km zonder afnemers is niet erg renderend.

d. Riolering

Weelde bezit slechts langs de straat een degelijke riolering. Het is de Koning-Albertstraat, gans vernieuwd door toedoen van de hogere militaire autoriteiten. De aanleg van een basis brengt dus toch heel wat vooruitgang mee. De andere waterovertolligheden worden afgevoerd door primitieve goten of door nog primitievere grachten. Het is dus niet te verwonderen dat de brandweer soms een leiding van 500 m moet leggen om water te kunnen vinden. Toch legde deze laatste reeds op verschillende plaatsen de zogenaamde "brandkuilen" aan. Dit probleem eist een grondige studie, die zolang de huizen nog niet in rijen gebouwd zijn, nog overbodig is. De grachten en goten doen goed hun best. De Grote Baan eist dringend een betere riolering, vermits bij zware regenval het debiet van de bestaande vaak ontoereikend is.

e. Telefoon

De telefoon is nog altijd een luxe-artikel, dat slechts nuttig is voor een handelaar. Nochtans stijgt het aantal gedurig, spijs de eeuwige tariefverhogingen. De telefoonverbindingen lopen nog over niet automatische centrales. Een automatische centrale zou voorzeker tegemoet komen aan de ongeduldige sprekers.

f. Tram-Bus-Trein

Tien jaar geleden werd de stoomtram vervangen door een autobuslijn. Deze autobuslijn is werkelijk aangepast aan de localiteit. Voor een gezapig plaatselijk verkeer, dat zich naar de kleine frequentie der bussen kan richten, is de verbinding uitstekend. Men moet zich dus niet bij ons vestigen, wil men niet veel tijd verliezen aan "de bus", anders moet men over een eigen wagen beschikken. De bus komt overal. De N.M.B.S. heeft een nieuw systeem ingevoerd. De aangekomen goederen tot Turnhout worden verdeeld door een camion van de N.M.B.S. ten huize besteld of afgehaald. Dit is een goede methode voor gewone goederen, maar voor dringende zaken moet men dus zijn toevlucht tot iets anders nemen.

g. De brandweer

Dit is een algemene instelling van enkele personen, die paraat staan om ons dorp veil te houden voor brandgevaar. De nieuwe installaties werden aangekocht deels door de staat en deels door de gemeente. Hier werd dan ook rekening gehouden met het grote gevaar omwille van de militaire basis. Bij de aanleg daarvan, heeft men een grondige vernieuwing doorgevoerd. Ook werd de bestaande hiërarchie, die algemeen is, gans gereorganiseerd. Tevens voor zag men over een groot gebied der

gemeente kunstmatige putten, op regelmatige afstanden aangebracht, zodat voor elk huis een put binnen het bereik is.

Besluit

Een koele geografische schets heeft het de lezer zeker klaar gemaakt hoe het besproken gebied er werkelijk uitziet. Wij hebben dus getracht een zo bondig mogelijke beschrijving te geven over de verhevenheid van de bodem, de waters en de daaruit volgende verdeling van bos- en bouwland. Met de verdeling van bos en bouwland hebben wij ons aan de zichtbare verdeling gehouden en niet zozeer aan de kadastrale verdeling. De kerkelijke indeling, die tevens oppervlakkig gegeven is, heeft weliwaar geen rechtstreeks verband met de titel maar wij mogen toch wel dit nut er van aanstippen. Het hoofdstuk van de verkeerswegen heeft een rechtstreeks verband met de ontwikkeling van een dorp en zelfs van een gebied, zodat wij deze zeer grondig bestudeerd hebben. De bespreking van de "openbare diensten" heeft zeer veel vertoond op de geweldige achterstand die wij hierin hebben opgelopen. Nochtans is er een stijgende belangstelling en een algemene interesse voor deze diensten, omdat ze zeer belangrijk zouden zijn voor onze evoluerende bevolking.

II. Beroepsstructuur en beroepsvorming

Inleiding

De landbouw is sedert het ontstaan en nu nog de belangrijkste bedrijvigheid. De industrialisatie van de omliggende gewesten heeft wel een invloed gehad op de bevolking, maar de industrie is nog niet in ons dorp doorgedrongen. De landbouw heeft zich kunnen handhaven dank zij de grote oppervlakte bebouwbare gronden. Zoals in alle takken kent men hier ook veel moeilijkheden. Alhoewel de tewerkstelling in de landbouw ver boven het Rijksgemiddelde ligt en de bebouwbare oppervlakte het grootste gemiddelde heeft van het arrondissement Turnhout ziet men de toestand toch niet rooskleurig in. De voornaamste problemen vloeien voort uit de overvloed van jonge landbouwers waarvoor men geen plaatsingsmogelijkheden meer heeft niettegenstaande de gunstige politiek voor de landbouwprizen, maar dan in zijn geheel gezien.

Het aantal zelfstandige familiale bedrijven is zeer groot. De tewerkstelling in deze bedrijven is voordelig zolang men werk heeft. Aangenomen wordt dat gemiddeld één zoon en één dochter de landbouwer behulpzaam zijn in het bedrijf. Op die basis berekent men de winstmarge van een landbouwersgezin; doch deze berekening geeft meestal geen bemoedigende cijfers. Ook de arbeider is goed vertegenwoordigd te Weelde. Sommigen vinden werkgelegenheid in het dorp, maar meestal moeten zij een verplaatsing doen naar een of ander meer geïndustrialiseerd centrum. Hier kan men onderscheid maken tussen arrondissementsarbeiders en de grensarbeiders. Later zal gesproken worden over de mobiliteit van onze arbeiders, die van zeer groot belang is voor onze bevolking. Het aantal bedienden is niet zo groot onder onze bevolking alhoewel het aantal zelfstandigen regelmatig toeneemt. Enkel een paar bedienden van de gemeente vinden in Weelde hun werk.

Dus mag men toch zeggen dat Weelde niet erg gunstig is voor een bediende werkzaam in Weelde. Bedienden en grensarbeiders zijn er maar enkele, terwijl Turnhout onze grote afzet al of niet gewillig afneemt. Het aantal bedienden vergroot, maar deze zijn meestal verplicht zich elders te vestigen, zodat vele jongeren hun geboortedorp voor altijd verlaten en dit ten koste van hun familie. Het is dan ook een dringende opgave in het dorp een aangepaste sfeer te scheppen om deze mensen zo mogelijk te behouden. Een zeker niet te verwaarlozen groep is de Middenstand. De verdeling van de winkels is zeer goed aangepast aan de structuur van ons dorp. We kunnen hier spreken van een plaatselijke economie, want we kunnen werkelijk alles krijgen onder onze eigen torens. Dit "alles" verkrijgen is wel zeer relatief, want onze mensen hebben niet het modernste nodig. "Gezelligheid boven alles" is de spreuk. Een groot aantal ambachtsmensen, meestal in verband met het landelijk leven, verdienen ook hun dagelijks brood. Smederijen en ondernemingen op gebied van het bouwbedrijf hebben ononderbroken jaar in jaar uit hun werk met de nog aangroeiende bevolking. Wij mogen desondanks niet spreken van een industriële ontwikkeling. De meeste ondernemingen beperken zich tot de voorziening van ons dorp, terwijl de uitzonderingen wel gaan tot tien km in de omtrek. Een goed middel om de verdoken werkloosheid op te lossen is het scheppen van nieuwe staatsplaatsen als postbeambte, douanier en nu ook beroepsmilitair. Uit al deze gegevens kan men toch wel afleiden dat het gemiddelde van de welvaart nog ver achteruit is op die van het arrondissement, en nog verder op die van het Rijk.

1. A. De landbouwer

Het aantal boeren in Weelde is nog zeer groot. Bij een navraag in het gemeentehuis werd het aantal 210 opgegeven als meest benaderend getal. Hierbij moet men nog ongeveer 500 helpers toevoegen, zodat ongeveer 710 mensen rechtstreeks hun bestaan vinden in de landbouw. 70% van onze boeren zijn eigenaars. Om hun bedrijf te vergroten trachten zij gemeentegronden in gebruik te nemen. Zoals kaart 13 aantoont, zijn onze boeren goed bedeed naar de bedrijfsoppervlakte. Zij bewerken gemiddeld 10 ha. Hier zijn natuurlijk gehuurde gronden bij, waarin de gemeente altijd voorzien heeft. Niet alleen de gemeente maar ook de grote heregoeden, leveren een 150 ha. huurgronden. De landbouwers hebben zelfs gronden liggen buiten de gemeente, bekomen door erfenis of door aankoop. De gemeente verkocht vroeger ook een grote oppervlakte gronden om de gemeentenaren tevreden te stellen, maar met de stijgende vraag naar grond is de prijs zo geweldig gestegen dat men tegenwoordig voor een ha 100 à 200.000 frank durft vragen. Het is de taak van het bosbeheer te onderzoeken of de grond nog mag verkocht worden of verhuurd worden. Het is dank zij de naarstigheid van onze boeren dat weinig stukjes onbebouwd zijn gebleven. Niet alleen de vlijt, maar

ook de zucht naar verdienste is een voorname factor. Het inkomen van de landbouwer in het arrondissement blijkt volgens een berekening 44.467 frank per persoon te zijn voor bedrijven met een grootte van 6,75 ha tot 24,6 ha. Wij geloven niet dat dit voldoende is. Wat de landbouwer werkelijk moet toekomen voor een bedrijf van zulke grootte. Het is hen dan toch onmogelijk verdere uitbreiding te nemen.

Wat verbaast is dat de meeste landbouwers een tractor kopen en zelfs een personenwagen, maar hun voeding nog houden zoals vroeger. Deze aankoop van machines en auto's schakelt natuurlijk het beroep op arbeidskrachten uit, dat anders toch moet betaald worden. Wij kunnen niet nagaan of de aankoop op krediet of contant gebeurt, maar wij vermoeden zeer sterk dat er meestal op krediet gekocht wordt. Zeker van de landbouwers die een tractor bezitten menen wij te mogen zeggen dat niet alles afbetaald is of gekocht met eigen geld. Zo hebben de kredietfaciliteiten toch de modernisering van de meeste bedrijven in de hand gewerkt. Toch mogen we niet al te sceptisch staan tegenover de steeds terugkerende klachten over de levensmogelijkheden der landbouwbevolking, vermits de tijdelijke geldmogelijkheden van de landbouwers de basis vormen van de ontevredenheid. Wie werkt moet toch betaald worden, naar zijn werk. Soms, vooral in de oogst, staat de tractor maar ook de landbouwer in beweging. Wordt dit alles betaald? Dit is niet het geval bij alle arbeiders. Om het te zware seizoenswerk te verrichten helpen sommige landbouwersfamilies mekaar uit de nood.

's Morgens om 5 uur beginnen in de zomer is geen uitzondering en om 9 uur 's avonds werkt men soms nog. Dit is dus een dag van 16 uur. Als men dus de deling maakt komt men tot een cijfer van ongeveer 15 frank per uur zuiver. Dit is toch niet voldoende voor een bedrijfskapitaal van 1.000.000 menen wij. Hier is dus een grote leemte die zou moeten aangevuld worden. De moderne boer kan dus de snelle evolutie niet volgen. Hij wikt en het is zijn goed recht evenveel te werken om in zijn behoeften te voldoen. Menige uitingen zoals "de werkman heeft het toch beter als wij" zijn gegrond, maar bij de landbouwer wisselen goede met slechte tijden.

De netto-opbrengst volgens de grootte van de exploitatie over gans het Rijk, rekening houdend met een redelijke vergoeding van arbeid en kapitaal, zag er uit als volgt: voor 10 à 15 ha een winst van 3317 frank per ha. Bij ons liggen de pachtprizen hoger dan in de Zuiderkempen. Dus is het voor de kleine boer moeilijk om zijn kost te verdienen. Maar toch hebben ze gemiddeld 3 à 4 kinderen. Vermits wij altijd een hoog geboortecijfer hebben gehad bij de landbouwers, zijn zij de dupe van de historie, want hun inkomen leent er zich niet toe in de behoefte van grote gezinnen redelijkerwijze te voorzien. De overschakeling van de boerenstand naar de andere beroepen is oorzaak van een betrekkelijk laaggelegen levensstandaard. Het aantal landbouwers is geslonken, alhoewel dit nog boven het Rijksgemiddelde ligt. Deze overschakeling gebeurt meestal moeilijk en de minst gefortuneerde zonen moeten dan ook hun werk zoeken rond Turnhout of als grensarbeiders in Nederland. Het leven van de landbouwer is goedkoper dan dit van de andere bevolking. Het eten is niet meer primitief, maar toch kan men nog bijna alles zonder kosten uit eigen winning halen.

B. De boerderij

Het merendeel van de bevolking van Weelde houdt zich bezig met het boerenbedrijf, zodat wij mogen spreken van een landbouwgemeente. Een groot gedeelte der bevolking wordt uit het boerenbedrijf uitgeschakeld, vermits de landbouwersgezinnen meestal kroostrijk zijn en alle zonen niet dezelfde bestaansmogelijkheden kunnen hebben als hun ouders. De mening echter bestond lang dat de boerderijen niet mochten verkaveld worden, zodat de drie grote centra bebouwd geworden zijn en de boerderijen langs de banen ingesloten werden door meer moderne burgershuizen en handelshuizen. Waarom vallen de boerderijen in de hoofdstraten niet zozeer uit de toon? Hier komt natuurlijk het bouwsysteem meespreken. De meeste boerderijen dragen nog de oude stempel. Ze zijn toch reeds wat gemoderniseerd in vergelijking met het enkele boerderijtje met strooien dak en een lemen wand, dat ook verleden jaar opgeruimd werd. Die boerderijen zijn gebouwd volgens het langgeveltype, met woonhuis, stal en schuur naast mekaar.

Op de gehuchten staan de boerderijen meestal los van elkaar. Op zes plaatsen staan kleine groepjes, van twee tot vijf huizen in het veld. Bijna allen hebben hun aanliggende gronden samen met een hof waar vroege vruchten of de reeds bloeiende groententeelt een plaats vinden. Meestal staan de graangewassen dicht bij de boerderij opdat de boeren, wanneer de nood dreigt het nodige kunnen bijhalen. Het is dan ook een voordeel voor onze boeren dat ze practisch bijna allen een "aanstede"

hebben. Dat de boer geen romanticus is durf ik zo maar niet beweren, want doorgaans zijn de boerderijen omgeven met een bloemenhofke. Zoals wij vroeger hebben aangetoond is het meest voorkomende bouwtype van boerderijen, het langgeveltype. Het zijn reeds erg gemoderniseerde hoeven, gebouwd tussen de jaren 1925 en 1940. De oudste stenen hoeven zijn gebouwd naar een gesloten systeem, dat van Germaanse oorsprong is. De gebouwen staan geschaard rond het erf. Het woonhuis en de stal staan nog onder hetzelfde dak. De andere stallen staan in een rechthoek met het woonhuis, zoals bv. de varkensstallen, welke pas gebouwd werden rond 1950.

Nu wordt meestal een nieuw systeem van stal gebruikt waarbij een stevige vloer wordt gelegd, tegenover de vroegere vochtige stallen met enkel een verharde leemlaag. De invloed van Nederland in de bouw is niet te onderschatten en zo krijgen de hoeven soms een tweeledig karakter ofwel een blokvormig uitzicht. Een algemene bouwtrant in de hoeven is dus niet aan te wijzen maar de jonge boeren zijn bijna moreel verplicht te bouwen naar hun vermogen, hoewel de ouders vaak de bouw beïnvloeden. Toch streven ze naar modernisering, om de menigvuldige voordelen te verkrijgen, die hen door de talrijke voorlichtingsdiensten worden meegegeven. Zo schijnt er een richting zich te openbaren in de bouw van een burgerwoning als woonhuis, met links de stallingen en rechts de schuur of soms ook de stal en de schuur samen verenigd.

C. Voortbrengselen

De grond-verbouwing-tuinbouw-veeteelt.

a) In de laagstgelegen zandgronden vinden we een zwarte aardlaag met een leemachtige ondergrond. Vroeger groeide er lage heide en mos, welke de grond voedde met humus en slechts door het toevoegen van kleine hoeveelheden mineralen als potas en stikstof, magnesium, koper en kobalt, komt hij in zeer goede conditie. Hier kan de boer de grond beroven van al zijn goede kwaliteiten of met regelmaat winstgevendende produkten te verkrijgen. De slechte eigenschappen van deze gronden komen slechts bij overvloedige regen aan het licht, daar het water altijd naar de laagten vloeit en de vruchten versmoort. De hogergelegen percelen zijn bedekt met een dunne laag grijs zand, ongeschikt voor de landbouw, maar wel voor beplantingen van bossen en houtsoorten als mast en den. Voor de plantenteelt zal men zich dus niet teveel bezighouden met deze grond omwille van de te grote droogte, die hier een algemeen verschijnsel is. De hellingen worden kleiner en kleiner door de erosie, die de beste grond naar de laagten doet vloeien. Op die heuvels treft men schurftlagen aan op een diepte van 40 à 60 cm. Deze beletten het water naar boven te komen, zodat de vruchten verdrogen. Natuurlijk zou men die schurftlagen kunnen wegwerken. Doch, ze zijn niet talrijk en brengen veel moeilijkheden van technische aard mee en men laat deze onaangeroerd. De vennen, een andere plaag van de Noorderkempen, hebben wel een zeer dikke en als zodanig de zwartste bouwlaag, maar ze versmachten de vruchten.

De heidegronden, zoals wij vele van onze gronden mogen noemen, zijn dienstig voor een gemengd bedrijf, t.t.z. een vee- en graanbedrijf. De weiden moeten eerst goed ontwikkeld worden door het aanvullen van humus en de nodige mineralen om dan gescheurd te worden ten einde humusrijke gronden te bekomen. Het stalmest, dat de grond de beste humus geeft, komt natuurlijk op de weiden. De bewerking van de later ontgonnen gebieden is natuurlijk aangepast aan de moderne tijd, maar men moet toch dezelfde manier van bewerken behouden.

b) wat verbouwt men? Hier moet men toch een onderscheid maken tussen de grote en kleine bedrijven. Op de grootste bedrijven zijn tarwe en gerst de hoofdprodukten (3/4 van de bebouwde grond) geworden, terwijl de aanplanting van suikerbieten, een teelt die pas de laatste vijf jaren in leven geroepen is, gelijke tred houdt met het verbouwen van aardappelen (1/8 van de grondoppervlakte). De tarwe gaat naar de plaatselijke molens, naar Turnhout of naar de molens van het Boerenbondbedrijf. De tarwe nu, vraagt weinig werk en men kan met de moderne machines en een geweldige tijdsbesparing van deze teelt een zeer voordelige produktie maken; natuurlijk komen hier ook weer de weersomstandigheden te pas, omdat de gewassen droog moeten gepikt worden om ter plaatse gedorst te kunnen worden. Dit gebeurt met een maaidorsmachine. De verbouwing van tarwe is meestal voordelig omdat de prijzen door de Staat gesteund worden. De gemiddelde opbrengst is 3000 kg per ha. De suikerbieten, die natuurlijk voor de nijverheid gekweekt worden, moeten zeer ver vervoerd worden, o.a. naar Berendrecht, Moerbeke en dergelijke. De suikerbieten die bij ons verbouwd worden hebben een gemiddelde opbrengst van 35.000 à 40.000 kg per ha. Zij vragen

nochtans veel werk en kunnen niet met een tractor bewerkt worden. Het ontkoppen moet nog gebeuren op primitieve wijze. De koppen van de suiker- en gewone bieten zijn een extra voeder voor de dieren.

Op de kleinere bedrijven is de verbouwing van tarwe niet zo uitgebreid omdat het hier gemengde bedrijven geldt en omdat anders aan de dieren het nodige voedsel niet kan verschaft worden. De verbouwing van voedergewassen en bieten is er dus zeer uitgebreid, maar ook rogge en haver zijn nog in grote mate het geliefd produkt. Wanneer de bedrijven te klein worden zal men gemakkelijker overschakelen naar de jonge tuinbouw. De weilanden beslaan ongeveer eenzelfde oppervlakte als de bebouwing van deze drie gewassen samen. Het gras van de weilanden wordt rechtstreeks als hooi gebruikt of als silovoeder voor de volgende winter opgeslagen. Na de nieuwe opgroei wordt het afgegraasd door het vee.

c) De tuinbouw.

De tuinbouw met de verbouwing van bonen, aardbeien, zwarte en rode beziën, asperges en augurken komt stilaan op. Niet alleen de landbouwers, maar ook de z.g. burgerij houdt er zich mee bezig. Dit komt wel door het feit dat de burgers of arbeiders nog wat landbouwersbloed in hun aderen hebben. Daarbij drijft ook de zucht naar een bijverdienste hen naar het bewerken van een aanzienlijk stuk voor de tuinbouw. De meeste groenten worden gebracht naar de veiling van Meer of rechtstreeks naar deze van Hoogstraten, waar de vertegenwoordigers der conservenfabrieken de opbrengst opkopen. Het is dus soms wel gemakkelijk de groenten kwijt te geraken, maar de hoogste prijzen worden natuurlijk niet gegeven, omdat de aankoop in 't groot gebeurt en het beperkt aantal kopers de prijs niet de hoogte doet ingaan. Komt daarbij nog dat de opkopers in onderlinge connectie staan. Meestal is het aanbod te groot, zodat een aanzienlijke prijsdaling onze tuinbouwers verplicht hun produkten te laten staan of voor eigen gebruik te benutten. Zo zal de geweldige prijsdaling voor de bonen van de oogst 1958 nog lang in het geheugen blijven hangen. De prijs per kg bedroeg ongeveer een gemiddelde van 1,70 frank, zodat voor onze tuinbouwers de schamele opbrengst overbleef van 0,65 frank na aftrekking van de vervoer- en inpakonkosten. Daarbij gebeurt het vaak dat lang gewacht wordt met de betaling, zodat de opkopers nog meer verdienen en onze tuinbouwers ongerust uitkijken naar de volgende afrekening. Tweemaal in de week voert men de opbrengst per wagen naar de veiling, hetgeen natuurlijk moet betaald worden. Het zal dus misschien wel nuttig zijn dat men overschakelt naar de tuinbouw. In dat verband spreekt men van een aanpassing van het lager onderwijs en de bouw van een tuinbouwschool. De afzet van de voortbrengselen moet echter verzekerd worden, zodat het vooruitzicht niet erg rooskleurig is. Daarom is het wel noodzakelijk de knepen van het vak te leren door de oprichting van de besproken tuinbouwschool, die veel moeilijkheden onrechtstreeks zal kunnen oplossen. Men moet echter niet alleen rekening houden met een goede technische opleiding van onze jongeren maar ook met de mogelijkheid dat de overproduktie na een paar jaren hen zal noodzaken de tuinbouw de rug toe te keren. Dit probleem dient op voorhand onderzocht. Onze landbouwbevolking zal dus een oplossing kunnen vinden in een gespecialiseerde produktie op gebied van tuinbouw.

d) De veeteelt.

Het vet mesten van runderen en varkens is een voornaam bestanddeel van de bedrijven. De verkoop van vetgemeste dieren is ook niet erg renderend de laatste jaren, gezien de hoge produktiekosten en de voortdurende drukking op de landbouwmarkt. De varkensmesting, die vooral toegepast wordt op het veredeld landbouwras Yorkshire vormt alles bij mekaar tegenwoordig de ongeweten speculatie van enkelen. De stijging en daling van prijzen schommelt zeer erg. Een andere prikkel tot de veeteelt is de opbrengst van melk. De verkoop van de melk wordt vooral gesteund om de grote coöperatieve melkerij een voldoende aantal liters melk te leveren. Hier komt hoofdzakelijk het procentueel vetgehalte te pas, dat toch kan verhoogd worden door een goede voeding van de dieren en een goede verzorging van de melk, wat nog niet ten koste van de winstmarge blijkt te zijn, gezien de prijs van de melk.

e) De pluimveeteelt.

Ook de pluimveeteelt is een van de utopische oplossingen geweest die onze landbouwers uit de nood zou helpen. Maar dit bleek en blijkt geen voldoende oplossing te geven. De mestkuikens, die men

inzet om tegen een gewicht van 1,200 kg-1,300 kg te verkopen, hebben niet alleen goede hokken nodig, maar moeten ook beschermd worden tegen de talrijke ziekten. De prijs van het voeder stijgt gedurig en toch blijft de prijs per kg pluimvee zeer matig. Ieder jaar zou men een ander hok moeten bouwen voor deze kippen, want de ziektekiemen kunnen zeer moeilijk verwijderd worden, ondanks de moderne middelen. Bij de vetmesting dezer kippen is er geluk nodig, want de prijs per kg moet al hoog liggen om de kosten van het voeder en van de verbruikte kolen- om niet te spreken van de arbeidsuren- te dekken. De arbeid wordt dan ook meestal door vrouwelijke personen verricht omdat men dan de eigenlijke arbeidsuren toch niet moet rekenen. Zonder ziekte of tegenslag is dit dan toch een toemaat voor gans de ijverige bevolking. De eieren van de legkies worden meestal opgekocht door plaatselijke opkopers en dienen voor de consumptie van het publiek van de stad, waar deze opkopers hun produkten kunnen afzetten. De landbouwer zelf, maar ook de burgerbevolking maakt overvloedig gebruik van dit goedkope en gezonde voedingsmiddel. De kwaliteit van de eieren in ons dorp lijdt vanzelfsprekend onder het steeds stijgend verbruik van de zogenaamde opgejaagde voedingsstoffen, o.m. geharmoniseerde voeders. Aldus blijkt dat de verbruiker vaak klaagt over het moeilijk bewaren. Gezien de broederijen van de streek de aankoop van hun broedeieren vooral trachten te koppelen aan hun verkoop van kuikens, dringt de produktie van broedeieren zich meer en meer op.

D. De melkerij.

Zoals vroeger aangegeven, heeft de veeteelt sinds lang een bedrijvige melkerij in het leven geroepen. De Coöperatieve melkerij van Weelde onderscheidt zich door haar structuur, die aan een volledig democratisch systeem doet denken. De melkerij "De Verbroedering" is een maatschappij met aandelen opgericht en bestuurd door de landbouwers. De voorzitter wordt bijgestaan door de Raad van Beheer, gekozen uit de deelhebbende landbouwers. Voor elke koe kan men een aandeel van 100 frank verkrijgen. De winst op dit aandeel werd tot zeer onlangs op het einde van het jaar uitgekeerd. Wanneer men vroeger de prijs per kg botervet uitbetaalde en de winst op het einde van het jaar, stond de maatschappij zonder reserve en moest de beheerder telkens de landbouwers aanspreken om geld te verkrijgen tegen een rentevoet.

Dit was een groot nadeel omdat de ombouw en de modernisering rechtstreeks van de landbouwers-aandeelhouders afhingen en men de kosten voortdurend zag groeien door het aantal leningen. De aangelegde reserves bleken vooral de laatste jaren ontoereikend te zijn. Een diepgaande vernieuwing en modernisatie, ja zelfs automatisatie, is de betrachting geweest van de laatste tijd. Primitief lijkt toch nog het systeem van het aanbrengen der melk te zijn. Uitgerekend komt men tot kosten die niet zo hoog zijn, als de kosten van een vrachtwagen die alles af zou halen, vermits het vervoer meestal geschiedt te paard. De melkerij betaalt de voerlieden en ook de zelfbrengers (degene die de melk moet brengen tot aan de weg waarlangs men komt. Hierdoor kan men een groep landbouwers een bijverdienste geven, hoewel deze zeer klein is. Het loont slechts vermits dit vervoer meestal in het vroege van de dag gebeurt). De melkerij heeft tegenwoordig een grote melkaanvoer want ze verwerkt de melk van al de landbouwbedrijven van Weelde en van sommige bedrijven van Poppel en Ravels. De hoeveelheid te verwerken melk is groter geworden sinds de laatste 10 jaren, maar sinds de ingebruikneming van melkmachines (hebben een melkmachine: 30 à 40% van de zelfstandige landbouwers) is de melk niet meer zo gezond als vroeger, omdat het onderhoud na iedere melking soms wat te wensen overlaat. De melk is dus niet zo goed meer: de melkzuurbacteriën blijven achter in de darmen van de machine en in de melkverwerking moet men daarbij rekening houden. Na de aanbrenging worden de kannen op een lopende band geplaatst. De lopende band loopt langs de stand waar monsters genomen worden, die drie proeven moeten ondergaan. Na een zuiverheidsproef, waarbij men het zichtbare vuil vastlegt, wordt een proef genomen om de hoeveelheid microben te bepalen. Men mengt de melk met scheikundige stoffen zodat de witschakering de hoeveelheid bacteriën bepaalt. Een derde proef om het maandelijks gemiddelde vetgehalte te bepalen sluit de reeks der proeven. Het gemiddelde vetgehalte schommelt tussen 33,5 en 35%. De gewogen melk wordt onderworpen aan de voorpasteurisatie op 40-50° om afgeroomd te worden. De afgeroomde melk die men verkrijgt wordt gedeeltelijk teruggegeven aan de veehouders voor de voeding van de jonge dieren. Het andere gedeelte wordt geleverd aan een poederfabriek voor de bereiding van melkpoeders. De boter wordt geleverd aan de Antwerpse Boterveiling en aan de klein-handel in de streek. De bereiding vereist volkomen zuiverheid van de apparaten, die men in roestvrij staal neemt omdat dit bestand is tegen de meeste scheikundige reinigingsmiddelen. Het ontbreken van een waterleiding heeft de direktie genoodzaakt zelf waterputten te slaan om in het groot onderhoud te voorzien. De schoonmaak vergt natuurlijk ook veel kosten maar dit is toch de

eerste vereiste van de melkerij. De gemoderniseerde melkerij heeft reeds een hoog produktievermogen voor wat betreft de hoeveelheid geleverde melk. Met zulke installaties kan men echter meer verwerken als er meer geleverd wordt. Daarom ook mag de landbouwers gevraagd worden meer runderen in te zetten of het ras te verbeteren.

2.A. De loonarbeider.

De Weeldse loonarbeider komt meestal voort uit een landbouwersgezin, waar landtekort bestond. Zij is meestal een klasse die zichzelf in stand houdt, maar toch nog steeds aangevuld wordt door deserteurs uit de landbouwbevolking. Het aantal gesyndiceerden bij het A.C.V. schommelt rond de 275. Hierin zijn natuurlijk mannen en vrouwen samen gebracht. Andere vakbonden hebben geen leden in ons dorp. De loonarbeider moet eerst weten wat zijn werk opbrengt voor zijn familie of hij zal zich niet inzetten, terwijl de landbouwerszonen, die een ander beroep moeten kiezen, dit met meer enthousiasme en meer ijver doen, maar ook met minder nadenken. De loonarbeider zal niet gemakkelijk verhuizen, omdat hij houdt aan de grond waar hij sinds jaren geleefd heeft. De mentaliteit van kinderbeporing is gelukkig niet tot hem doorgedrongen, omdat hij zich helemaal inzet voor zijn gezin met een werklust, die zijn nakomelingen wel een toekomst zal schenken. Hier is ook het aantal loonarbeiders zeer miniem. De scholing is spijtig genoeg nog niet ver genoeg gevorderd, zodat degenen die willen werken maar geen beroepsvorming hebben, onbestendig werk moeten gaan zoeken in de dichtsbijgelegen nijverheidscentra.

Waarom leidt die grote werklust niet tot het stichten van grote ondernemingen? Is het een gebrek aan zelfvertrouwen? Enderzijds wel, menen wij, omdat men vaak zegt: "Ik heb toch om zes uur gedaan, en voor de anderen begint het dan pas." Een andere oorzaak is de welvaart, zodat welstellenden niet mee willen. De grootste oorzaak echter is het gebrek aan grote kapitalen die hen voor zulke prestaties ontbreken.

B.Mobiliteit

Onze arbeider vindt wel wat werk bij onze ondernemers en ambachtslieden, maar het grootste gedeelte moet kiezen tussen de voorname bedrijfscentra, Tilburg en Turnhout. Fabrieken te Turnhout geven bestendige arbeidsgelegenheid aan jongens en meisjes die een redelijk loon verdienen. Mannelijke arbeiders vinden ook hun werk in de grote cement- en pannefabrieken te Ravels. De grensarbeid, dus in de richting van Tilburg is tamelijk groot. In 1956 werd een totaal van 45 grensarbeiders geteld waaronder 30 mannen en 15 vrouwen. Opvallend is hier het groot aantal arbeidsters. Dit is natuurlijk het gevolg van de "vraag" naar vrouwenhanden, maar ook van de lagere lonen die aan de arbeidsters moeten gegeven worden. Met deze meestal minderjarige arbeidsters kan de Nederlandse ondernemer nog concurreren, terwijl met de arbeiders, wanneer hun lonen aangepast zijn aan onze lonen, hem zeer duur uitvallen. Daarom maar liefst vrouwenhanden. Het aantal mijnarbeiders in 1956 mag ook wel aangegeven worden nl.5. Welke factoren hier een rol spelen kan moeilijk nagegaan worden. Wij denken dat het geld hier de schuldige is en dat men, meestal geen rekening houdt met hygiënische en andere beschouwingen.

C. Werkloosheid.

Het percentage werklozen is hoger dan in het land, maar met zekerheid kan men zeggen dat hier de geringste vrouwelijke werkloosheid te vinden is. De landbouwstructuur is gezonder en het aantal vrouwelijke loontrekkers is zeer miniem. Naar een onderzoek kan men zeggen dat de ongehuwde mannen boven de 25 jaar gemakkelijker werkloos zijn dan de gehuwden. Wij spraken van de zeer gezonde familiegeest en de volhardende ijver van het gezinshoofd om te werken. Het aantal werklozen, genoteerd op 5 januari 1959 bedroeg: mannen volledig 47 en mannen gedeeltelijk 25, vrouwen volledig 3 en vrouwen gedeeltelijk 1. Naar een onderzoek mogen wij de bedenking maken dat de tewerkstelling zeer onbestendig is, dat de bouwsectoren sterk vertegenwoordigd zijn, omdat deze gewoonlijk slechts gedeeltelijk werkloos zijn in de koude wintermaanden. De werkloosheid wordt genomen als een tijdelijke rustperiode om alle wachtende zaakjes op te knappen. De landbouw is hulp in nood. Spijtig genoeg hebben wij geen statistieken gevonden van later datum zodat wij ons tevreden moeten stellen met deze. Hierin zien wij dat de werkloosheid in Ravels zeer hoog staat tegenover deze van Weelde en Poppel. De landbouwstructuur ligt aan de basis van de zeer weinig vrouwelijke werklozen. Het verschil duidt goed de scheiding aan tussen Ravels, Weelde en Poppel. Het eerste is

meer geïndustrialiseerd terwijl de twee laatste een landbouwstructuur hebben met grensarbeiders. De landbouwer heeft niet de mentaliteit zijn tijdelijk werkloze zonen naar het stembureau te zenden.

3. A. De Middenstand.

Dit is relatief de welvarendste tak van de bevolking op het huidige ogenblik. Alhoewel onze bevolking een grote hoeveelheid middenstanders heeft mag men deze groep toch niet vergelijken met de andere klassen. Ongeveer 30 winkels bevoorraden onze bevolking met voedingswaren, textielbenodigdheden dgl. dit is één winkel per 90 inwoners. Het is natuurlijk niet bij onze middenstanders dat men de laatste snufjes op allerlei gebied kan verkrijgen. Slechts een paar vertonen de kenmerken van grootwarenhuizen. De meesten leveren uitsluitend voedingswaren. Zeker zijn de concurrentie en de reclamepraktijken van overwegend belang voor de klant. Men gaat ten huize en men brengt de koopwaar gezellig bij U thuis. Iedereen die een grote familie heeft en ook veel relaties kan dus gemakkelijk een winkel of zaak openen. De overgrote meerderheid is geconcentreerd rond de drie kerken, maar vooral rond deze van Weelde-Straat. Dit is duidelijk te verklaren. Iedereen komt toch naar de zondagsmis en kan dan naar de etalage zien.

Alle genres van winkels zijn bijlange niet vertegenwoordigd, zodat men vaak tot Turnhout zijn toevlucht moet nemen om meer gespecialiseerde producten of grotere hoeveelheden te kopen. Dikwijls wordt er geklaagd over de dood van onze middenstand, gezien het procentueel laaggelegen klantencijfer. Als oplossing aan dit probleem zou er kunnen gedacht worden aan de uitschakeling van de buitendorpse en zelfs buitenlandse handelslui, die tegenwoordig tot in de verst afgelegen gehuchten hun waren komen aanprijzen. In vele ambachtshuizen, die eigenlijk eigen werk moesten opleveren, zijn vertegenwoordigers in de plaats van stielui gekomen. Wij willen hier geen afkeurende houding aannemen, omdat deze mensen als bemiddelaars hun geld goed verdienen en omdat dezen ondanks hun gebrek aan geld, hun ongeschooldheid en hun ontoereikendheid van verdienste als zelfstandige zeer goed kunnen leven.

B. De ondernemingen.

Zoals hierboven aangeduid kunnen de Weeldse ondernemers slechts enkele werklieden tewerkstellen. Als noemenswaardige nijverheden zijn er slechts drie te vermelden: de melkerij, de zagerij en de betonfabriek, die een personeel van meer dan vijf arbeiders tellen. Alle hinderlijke instellingen zijn ontstaan uit de algemene structuur van het dorp, gezien de landbouw behoefte heeft aan bepaald werkmateriaal. Voor de bevolking in het algemeen: 1 zagerij, 1 betonfabriek, 3 schrijnwerkerijen. Tevens zien wij dat het bouwbedrijf ook goed vertegenwoordigd is. Er zijn drie zelfstandige metsers-aannemers werkzaam, die tamelijk regelmatig werk houden, wat te wijten is aan de spaargeest van de bevolking, ondanks de grote kinderlast. Het aantal bakkerijen (4 in getal) is wel groot, maar, als men bedenkt dat iedere zaak gemengd is vermits ze met de verkoop van een enkele zaak niet rendeert, dan mag men aldus aan hun bestaanszekerheid niet meer twijfelen. De ligging van de gemeente langs twee grote banen bezorgde Weelde 4 uitbaters van benzinstations. Zoals men kan opmaken is de toestand op gebied van de nijverheid praktisch nul. Het hele economisch stelsel is niet gebaseerd op de concurrentie, noch op de kwaliteit van de goederen, maar op de mentaliteit. "Hier moet ik kopen, dan heb ik kans dat zij terugkopen en ik iets kan verdienen", is de gewone bedenking. Wat vastgeankerd is kan men moeilijk veranderen en hier is er zeker niets te veranderen omdat de ganse bevolking een grote familie is. Gelukkiglijk kan men dat niet veranderen of gans de traditie en de structuur van de bevolking moet omver geworpen worden.

4. De sluikehandel.

De lezer zal niet verwonderd zijn als wij deze tak in de bedrijvigheid betrekken. Ik veroorloof mij een artikel van "Het Volk" over te nemen. "In het arrondissement Turnhout zijn door de douanen 20.000 kg boter en 60 auto's buitgemaakt. Onze bevolking is meestal rechtgeaard, maar we moeten niet vergeten dat we in een grensdorp wonen. Ook het geval dat we geen nijverheid op ons grondgebied hebben heeft er toe bijgedragen dat vele personen er toe gedwongen werden aan de goed georganiseerde sluikehandel deel te nemen. Wij bedoelen geenszins dat de boer daar een uitgesproken vertegenwoordiger van is, maar wanneer boter en dieren gesmokkeld worden, dan kan men deze waren best bij boeren opstapelen. Sommige Hollandse producten waarvan de prijs uitzonderlijk laag is, worden met zeer veel moeilijkheden overgebracht. De smokkel gebeurt soms

wederzijds. Zo bereikt men een evenwicht, dat langs de staat om toch niet kan uitgewerkt worden. Daarbij houdt het onze werklozen en verdoken werklozen bezig. De klachten van de winkeliers de laatste weken om de botersmokkel te doen op houden zijn misschien wel gerechtvaardigd. Wij zeggen ook: "Koop onder uw eigen toren!", maar vooraleer te verwijten zouden de handelaars zelf er toch werkelijk schade bij moeten ondervinden. Het aantal amateurs is natuurlijk groot, omdat men graag een bijverdienste heeft. Als men op moreel gebied er niet onder leed, zou men gerust kunnen bewijzen dat de smokkel heel wat voordelen teweeg bracht. De grenzen worden niet gesloten gehouden als een ijzeren gordijn. Er komt wel tienmaal zoveel over als er buitgemaakt wordt. Van zulke kleine hoeveelheden kan het evenwicht van de staats-in- en uitvoer toch niet afhangen. De meeste smokkelaars zijn een soort van knechten van een kapitalist en werken voor een loon. Edoch, de verdienste gaat grotendeels met een evengrote snelheid als die van hun wagen over de toonbank van Bachus. Het is nu eenmaal de mentaliteit te smokkelen en er zal altijd gesmokkeld worden te Weelde. Maar waarom is de Staat tegen de smokkel en stelt hij een zeer uitgebreid douanekorps ter beschikking om de smokkelaars te ontmaskeren? De wapens zijn geen speelgoedtuigen.

De produkten die over de grens komen zonder dat er invoerrechten voor betaald worden, komen natuurlijk onder de prijs op de markt. Dat mag natuurlijk niet, want de arme man kan het geld dat zo verdiend is niet goed gebruiken. De smokkel echter beperkt zich niet tot de aktiviteit van individu's, doch hij is eerder georganiseerd langs groepen van smokkelaars, die over gans de Noorderkempen verspreid zijn. De groepskenmerken openbaren zich in private vergaderingen in herbergen waar buitenstaanders geweerd worden. De beginnelingen amateursmokkelaars zijn natuurlijk aan het ergste blootgesteld omdat zij het werk moeten leveren voor hun bazen en moeilijk de tegenslagen zoals aangeslagen en gevangenneming kunnen blijven ontlopen. Zij zijn geen miljonairs, zij lopen natuurlijk de meeste bekeuringen op en worden soms zo erg gestraft dat zij hun vroeger financieel nooit meer kunnen bereiken. Zo zijn de kleinen meestal de dupe van de historie. De mens beschouwt de smokkel als een avontuur, waarover hij spreekt als over iets gewoons, maar waaraan een premie verbonden is. Maar de Belgische staat liet de smokkel zelfs toe toen onze veestapel tijdens de oorlog erbarmelijk was. Voor de beste Hollandse koe moest men dan 20 kg van de slechtste Belgische tabak geven. Nu de douane gemoderniseerd is en met degelijke middelen uitgerust, is het voor de smokkelaar natuurlijk een harde strijd. Deze toestand heeft zelfs aan die smokkelbende een gangsterachtig uitzicht gegeven.

III Onderwijs en cultuur.

Vermits het studeren zeer veel geld kost na het lager onderwijs zal men de studenten ertoe aanzetten zeer hard te studeren. Het onderwijs wordt gegeven in iedere parochie in een kleuterschool in een lagere school. De meisjesscholen worden bestuurd door de Eerwaarde Zusters van Vorselaar, die reeds twee kloosters hebben te Weelde. De school van Weelde-Statie wordt bestuurd door de Zusters van Herentals, namelijk de Franciscanessen. De kinderen van Weelde-Straat moesten vroeger lager onderwijs volgen aan het Kerkeinde, maar met de uitbreiding van deze parochie heeft men ook hier jongens- en meisjesscholen gebouwd. De meeste schoolplichtigen blijven deze scholen bezoeken tot na hun Plechtige Communie, met andere woorden tot na het zesde studiejaar, wat natuurlijk voor de leerlingen een jaar vertraging meebrengt tegenover de anderen. Meestal moet men dan een voorbereidend jaar volgen aan de colleges en dit vooral voor de Franse taal. De kinderen van alle klassen en vooral van de landbouwers laat men gewoonlijk naar gekende colleges gaan. Weelde leverde vroeger de meeste leerlingen aan het Klein Seminarie te Hoogstraten. De leerlingen aldaar kwamen praktisch allemaal uit de landbouwersgezinnen. In de eerste jaren van de oorlog liep het aantal Weeldse vertegenwoordigers te Hoogstraten zelfs tot 25. Later kwam men ertoe hen te laten studeren aan het Sint-Jozefscollege of aan het Sint-Victorinstituut te Turnhout. De verplaatsing voor een extern is niet onoverkomelijk, maar de ouders, die in de mogelijkheid waren hun kinderen als intern te laten inschrijven, deden dit om de goede opvoeding gegeven in deze scholen.

Wanneer dan de leerling, goede uitslagen boekte liet men hem verder studeren en dit vooral te Leuven. Meestal ging men studeren voor notaris of dokter, maar nu begint men zich ook te richten tot de speciale scholen, zodat wij Weeldenaren hebben die studeren voor landbouwingenieur, technisch ingenieur, licentiaat in de Wiskunde, in de Germaanse Talen en in de Handelswetenschappen. Dit bleek echter niet altijd met succes bekroond te worden, zodat eenjarige hoogstudenten vrij talrijk zijn. Men doet ook gretig mee aan de examens voor staatsplaatsen als postbode en voor de openbare diensten, gezien deze posities vast zijn. Dit is een goede oplossing voor degenen die mislukken in het middelbaar onderwijs en zelfs voor bovengenoemden. Maar toch zijn deze plaatsen niet voordelig voor onze jongelingen, gezien de lonen, eraan verbonden, laag zijn. De grote vraag van het ogenblik is wel: kan men onder de jongeren geen toekomstige ingenieurs vinden? De studies voor technisch ingenieur worden nog niet erg benut, hoeveel deze sinds lang toevluchtsoord geweest zijn voor mensen, die in een of andere studietak mislukken. Waarom is het technisch onderwijs niet zo aantrekkelijk als de humaniorastudies? Een onderwijzer geeft les, een licentiaat geeft les, een dokter verdient zeer veel geld, terwijl een technisch ingenieur meestal in een raderwerk als ongekende werkt. Daarbij komt ook nog de mentaliteit van onze mensen die het technisch onderwijs aanzien als iets minderwaardigs, gezien het hierboven beschreven verschijnsel. De voorkeur van onze jeugd ging lange tijd naar het normaalonderwijs, gezien onze ouders zich erg tot het ambt van onderwijzer lieten aantrekken. Men kan hun dat niet verwijten, omdat de onderwijzer beschouwd wordt als de "gentleman" van de gemeente. Misschien beïnvloeden ook de werkatmosfeer en de burgerlijkheid van de onderwijzers onze mensen.

Iedere jongen zou in zijn jeugd reeds moeten gericht worden op het ontwikkelen van zijn technische vaardigheid. Dit zou de ruwe handenarbeid, van vroeger jaren uitschakelen en men zou oog krijgen voor de modernisering en zelfs de fijne techniek. Doch, men kan enthousiasme daarvoor zo maar niet opwekken. Wij kunnen ons niet aanmatigen een plan voor te schotelen en evenmin de jeugd interesse doen krijgen voor het onderwijs, om niet te spreken van het technisch onderwijs, maar onze plicht weze eerder in de mate van het mogelijke ieder dorpsgenoot een beter welvaartspeil te verschaffen. De zo druk besproken tuinbouwschool zal de welvaart wellicht verhogen. Doch, dit betekent niet dat ook zij geen tegenstanders heeft. Er zijn altijd mensen die aan de "goede oude traditie" perse willen vasthouden. De enige oplossing is zich hierover te zetten en in de moderne noden te voorzien, want - al kan die school niet zo onmiddellijk bewijs leveren van haar economisch belang - toch zal zij een gedegen waarborg uitmaken voor onze tuinbouw van morgen. Welke methode zou dan best gebruikt worden? Wij zijn geen specialisten op gebied van landbouw, maar -naar het oordeel van enkele landbouwers- zou de oplossing in een halve-dag-school met avondlessen. Deze zou de gelegenheid bieden aan de studenten gedurende de namiddag aan grondbewerking te doen, terwijl in de voormiddag theorie zou onderwezen worden. Zo zou de praktische kennis wel de bovenhand hebben, maar de theorie in die tak wel veld ruimen voor de praktijk.

Kulturele-Sociale leven

Het kulturele leven is niet sterk ontwikkeld. Aan de stippen valt dat men te weinig gebruik maakt van de Openbare Bibliotheek. Toch mogen we niet zeggen dat er geen cultuur bestaat. Integendeel! Er is toch een zeker interesse voor toneel, muziek, film en gezonde ontspanning. Dit duidt enigszins op een zekere verfijning. Door de plaatselijke afdelingen van de K.S.A., B.J.B. en andere verenigingen worden er allerlei toneelvoorstellingen en andere ontspanningsavonden gegeven. Eigenlijk speelt hier de romantiek een grote rol. Men tracht zoveel mogelijk sfeer te scheppen, o.m. door dramatische vertoningen. Een dramatisch toneel is mooi wanneer het de mens ontroert. Dit is eveneens het geval voor de muziek en de film. De schoonmenselijkheid is wel een vereiste voor de cultuuruitingen, maar toch niet het hoofdkenmerk. De parochiale koren en de fanfare zorgen voor de muziek. Wij vinden het spijtig dat in de fanfare vaak een onverantwoorde politiek heerst. Beter ware in zulke verenigingen samen te werken om tenminste iets te kunnen presteren. Een eigenlijke bioscoop bestaat er nog niet, zodat men bij eventuele filmvoorstellingen, slechts over ontoereikend materiaal en zeer primitieve installaties beschikt. Het geïnteresseerd publiek, dat houdt aan een degelijk filmagenda is nog steeds verplicht elders de bioscoop te bezoeken, gezien recente films niet in het bereik liggen van plaatselijke verenigingen. De radio, die vrij algemeen verspreid is, zal meestal het middel zijn om op de hoogte te blijven van de berichtgeving. De reeds talrijke televisieposten verhogen het contact met de buitenwereld, maar men valt meestal op buitengewone programma's. De tonelen en de films komen ook in de smaak van het publiek, hetgeen wel gelukkig mag genoemd worden, want aldus komt de cultuur en opvoeding toch enigszins binnen de muren van de hoeve.

De plaatselijke afdeling van het Davidsfonds kent een zeer groot succes en dit vooral door de nieuwe werkwijze die men sinds een paar jaar kent. De Sinte-Lutgardiskring beijvert zich voordrachten en debatavonden in te richten, waarop iedereen welkom is en welke getuigen van een tamelijk hoogstaande activiteit. Deze studiekring richt elk jaar meerdere reizen in naar kunstcentra, zoals Bokrijk en zelfs naar bekende musea. De vele verenigingen hebben het meer algemeen doel ontspanning te geven aan alle lagen van de bevolking. De afdelingen van Boeren Jeugd Bond, de Katholieke Studenten Aktie, de duivenbond "De Overvliegers", de Sint Ambrosiusgilde, de Sint Sebastiaansgilde, de "Missiekrans" en de nieuwe in wordende jeugdgroepen in de parochie van Weelde-Straat, vormen meestal onderafdelingen van nationale verenigingen, maar hun activiteit heeft een plaatselijk karakter. De ontspanning van onze bevolking ligt vooral in het gezellig ongekunsteld samenzijn van de familie. De bezwaren van onze hedendaagse jeugd als zou het leven te rustig zijn en verstoken van aangepaste ontspanning, zijn relatief gezien wel gewettigd. Er is een tekort aan moderne ontspanning, zoals wij hierboven reeds vermeldden (o.a. filmgelegenheid). Anderzijds dient zij zelf er het hare toe bij te dragen zich een geregelde ontspanning te gunnen door een meer regelmatige tijdsverdeling en door een geleide poging tot eigen initiatief. Er zijn twee sportverenigingen, nl. de voetbalvereniging en de wielclub, waarvan de eerste haar activiteit beperkt tot het spelen van matches. De laatste richt jaarlijks een paar wedstrijden in. Dit alles moet onze sportliefhebbers tevreden stellen en wij kunnen getuigen dat het aan interesse niet ontbreekt.

IV. Toekomst der gemeente

Een grote vraag naar nijverheidsgronden kunnen wij bij ons niet bespeuren, alhoewel Weelde een van de weinige dorpen is in de Noorderkempen, waar zeer goedkope en onder voordelige voorwaarden ter beschikking te stellen nijverheidsgronden liggen. Waarom wordt hier niet een of andere nijverheid opgericht? Het vervoer zou zodanig duur uitvallen dat men bezwaarlijk zou kunnen concurreren met betergelegen firma's. Daardoor blijkt de ligging van ons dorp zeer invloedarm te zijn. Gezien het zwaar vervoer de rekening vooral bezwaart, zou men de vraag kunnen stellen of er geen andere nijverheid, die minder vervoer moet maken, zou mogelijk zijn om zich in Weelde te vestigen. In het hele streekverband zou Weelde een belangrijk snijpunt vormen tussen België en Nederland. Dat alles is echter zeer relatief, omdat Tilburg en Turnhout uiteraard meer de handel en de nijverheid tot zich trekken, gezien het feit dat beide grotere centra vormen. De voornaamste redenen die men kan aanhalen om te bewijzen dat een oplossingsbrengende nijverheid niet door onze eigen bevolking kan opgericht worden zijn de volgende:

1. Het gebrek aan voldoende kapitalen om zulke onderneming te voeden.
2. De vrees der enkelingen om zulke firma in stand te houden. Men heeft liever een kleinere, eigen zaak te besturen.
3. Het gebrek aan grondstoffen ter plaatse.
4. De gehechtheid van de landbouwers aan hun grond, die voor hun toch nog enigermate rendeert.
5. De afwezigheid van een uitgebouwd spoor- of waterwegennet.

Misschien zouden er wel kapitalen voor investering gevonden worden, indien men gunstige voorwaarden stelde, nl. bij enkele onzer landbouwers. Langs een economische vereniging om (bv. De Stichting voor de Kempen) zou het wel mogelijk zijn het tekort te doen aanvullen, zij het dan door beroep op het buitenland. De nabijheid van het militair vliegplein zal het grootste bezwaar niet zijn. Naar verluid zou dit slechts een noodbasis uitmaken. Het ontbreken van vervoerwegen als spoor- en waterwegen is toch niet zo invloedrijk meer, gezien bij ons een Hollandse vrachtvoerder, die leistenen en plaveien aanhaalt van Sint Niklaas, nog kan concurreren. De grond vormt natuurlijk een zeer goede belegging, maar hij blijft waardevol genoeg om winstgevend bebouwd te worden. Daarnaast menen wij dat een kleiner gedeelte grond toch zou volstaan om een renderende tuinbouw in het leven te houden. Eerst en vooral zouden de boerenzonen ieder een voldoende oppervlakte kunnen bebouwen, om ervan te kunnen leven. Later echter zou een veiling toch ook weer werkkrachten kunnen gebruiken. Een conservenfabriek op aandelen zou dan een goede stimulans zijn voor gans de bevolking. Hier komt ook de waarde van onze grond ter sprake. Wij kunnen hier geen studie over maken maar misschien is er wel iemand die daar onze mensen wil in voorlichten. Het oprichten van de hierboven besproken tuinbouwschool moet het voorwerp zijn van een grondige studie, opdat onze bevolking er haar voordeel zal kunnen uithalen. In een artikel van de "Stichting van de Kempen" wordt de aandacht gevestigd op de Kempenaars in verband met een verslag van de "Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Commissie".

Het rapport stelde na de beschrijving der beide gebieden en na de zich daar voordoende problemen van ruimtelijke aard behandeld te hebben vast in de betrokken grensgebieden vooral tussen Schelde en Maas aan weerszijden van de grens een zekere homogeniteit in geografisch en demografisch opzicht te signaliseren. Opvallend is dat juist in het laatstbedoeld grensgebied als het ware een vacuum valt te bespeuren ten aanzien van de elders intensieve maatschappelijke ontwikkeling. Er is geen economische activiteit in dit gebied maar aan weerszijden van de grensstrook heeft een ontwikkeling plaats, die de bevolkingsoverschotten voldoende zal kunnen bijdragen. In dit gebied, is juist een gebrek aan goede verkeersmogelijkheid waar te nemen. Het tweede argument van de Commissie heeft onze slechte afwatering op het oog en zegt dat er teveel zou moeten gedaan worden om het ongezonde nijverheidswater te doen verdwijnen. Het derde argument van de Commissie om dit vacuum te behouden is gebaseerd op de vele bossen, heiden en vennen die dit gebied zou kunnen maken tot een natuurreservaat. Deze argumenten hebben natuurlijk zin als men beschouwt dat deze Commissie alleen naging in hoever stedenbouwkundige maatregelen invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van het grensgebied. Een nadere bespreking van die argumenten doet de ware

betekenis van dit verslag uitkomen. Met de ontstane nijverheden langs beide zijden van deze strook bedoelt men vermoedelijk op deze van Antwerpen en het Albertkanaal. Maar stel U eens voor dat de arbeiders van Weelde naar die streken moeten gaan werken. Dit is toch zeker geen afdoende oplossing. Dan moeten zij maar naar Nederland gaan werken, de afstand is maar 18 km. Waarom dit niet gebeurt is reeds vroeger bewezen.

Wat de Commissie bedoelt met het natuurschoon komen wij enigszins overeen, er is wel wat te sparen maar van gans die strook te bewaren in zo'n klein landje waar elke meter moet uitgebaat worden. Wij moeten tot ons spijt medelen dat de Commissie hoegenaamd geen rekening gehouden heeft met de menselijke aspecten van het vraagstuk, en de toekomstmogelijkheden van de moedige levenskrachtige bevolking uit het Belgisch Nederlands gebied. Men zou toch moeten geloven dat geen demografisch materiaal ter hunne beschikking stond. Hoeveel stemmen gaan niet op om de nood aan kinderen te accentueren; maar de gevolgtrekkingen uit deze grote bevolkingsaangroei heeft men nog niet in acht genomen: wie kinderen durft hebben, wordt nog steeds bestraft en met hem ook zijn kinderen. Wat wij kunnen vragen uit de Stichting van de Kempen. "De Noorderkempen moet opengesteld worden voor de nijverheid door een reeks openbare werken en overheidsmaatregelen, die door Nederland en België tesamen moeten gerealiseerd worden."

V. Besluiten

1. Het uitzicht van ons dorp is in zekere mate nog primair gebleven, alhoewel duidelijk drie centra zich gevormd hebben. Slechts kleine waterlopen hebben de verdeling van bos- en bouwland in de hand gewerkt. De drie grote verkeerswegen komen fel uit boven de vele kleine binnenwegen, zodat het dorp uiteenvalt in 3 afzonderlijke agglomeraties.

2. De landbouwer, die de hoofdvertegenwoordiger is van het dorp, leeft traditiegetrouw op middelgrote, gemengde bedrijven, waar de landbouw en de veeteelt hun sporen reeds verdiend hebben en waar tuinbouw en pluimveeteelt in groei zijn.

De loonarbeider, die reeds een afzonderlijke, goed vertegenwoordigde klasse vormt, wordt sterk geplaagd door de mobiliteit en hij gaat gebukt onder de werkloosheid, ingevolge het ontbreken van nijverheid. De Middenstand is zeer "gemeentelijk" en schakelt zoveel mogelijk alle concurrentie uit zonder zelf een felle uitbreiding te nemen. De ondernemingen kunnen verdeeld worden in twee grote groepen, waarvan de ene meer de landbouw terzijde staan en de andere onder de blijvende demografische druk een voortdurende werkgelegenheid verschaffen aan enkelen en dit vooral in het bouwbedrijf.

De sluikhandel is een georganiseerde onderneming geworden, waarin de avontuurlijke kapitalisten de hoofdrol spelen en waarin de kleine man het zijne wil bijdragen om door een onzeker en ongeregeld leven een cent bij te verdienen.

3. Het onderwijs is een uitweg voor de kinderen in deze afgezonderde streek. De kulturele en sociale middelen die onze bevolking ter beschikking staan zijn slechts plaatselijk en zullen zeker verbeterd worden met de verbetering van de materiële welvaart.

4. De ligging van ons dorp is de oorzaak van een totaal ontbreken van de nijverheid, waarin zou kunnen voorzien worden door een doorgedreven tuinbouwpolitiek. De overheid heeft vooral op het oog onze streek te behoeden voor vuile waterlopen en er een natuurreserveaat van te maken, waar militaire basissen als toeristische attracties zouden aangestipt worden.